

Jere Tiusanen

KIUSAAMISTA VAI KIUSOITTELUA?
8-12-VUOTIAIDEN OPPILAIDEN
NÄKEMYKSIÄ JA KOKEMUKSIA
KOULUKIUSAAMISESTA

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminta- ja nuorisotyö

Joulukuu 2015

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 2.12.2015
Tekijä(t) Jere Tiusanen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta- ja nuorisotyö
Nimeke Kiusaamista vai kiusoittelua? 8-12-vuotiaiden nuorten näkemyksiä ja kokemuksia koulukiusaamisesta	
Tiivistelmä ”Pahin kiusaaminen alkoi ala-asteella, kun minua syrjittiin. Minua ei otettu mukaan mihinkään kaveriporukkaan, kukaan ei halunnut olla kaverini, eikä edes puhua minulle. Välitunnit istuin itsekseni aina pihalla muiden leikkiessä.” Viimeisen vuosikymmenen aikana kiusaaminen on herättänyt valtavasti keskustelua mediassa. On tehty tieteellisiä tutkimuksia sekä kehitelty erilaisia ohjelmia kuten KiVa Koulu-hanke pyrkimyksenä ehkäistä kiusaamista kouluissa. Mutta mitä kiusaaminen oikeastaan on? Kuinka sitä on määritelty tai miten meidän tulisi se määritellä, jotta pystyisimme ymmärtämään sen moninaisuuden ulottuvuudet? Työni tarkoituksena on saada uutta rikastuttavaa ja kokemuksellista tietoa 8-12-vuotiaiden nuorten kokemasta kiusaamisesta. Meillä on paljon tutkimustietoa varhaislapsuudesta mutta juuri 8-12-vuotiaat ovat jääneet vähemmälle tutkimuskentällä. Meiltä puuttuu paljon kokemuksellista tietoa nuorista joten näen tärkeänä selvittää, miten tämän ikäiset nuoret kokevat ja ymmärtävät koulukiusaamisen Työni tarkoitus on tutkia nuorilta 8-12-vuotiailta oppilailta saamiani koulukiusaamisvastauksia ja saada uniikkia, kokemuksellista tutkimustietoa kuinka tämän ikäiset nuoret ymmärtävät ja näkevät koulukiusaamisen kouluissaan. Peilaan tutkimuksessani nuorten vastauksia alan ammattilaisten näkemyksiin hyvin tarkasti. Näin varmistan tutkimukseni reliabiliteetin. Aineiston keruu tapahtui teettämällä 122:lle 2-5-luokkalaiselle nuorelle vapaamuotoisen kirjoitelman aiheesta koulukiusaaminen. En rajannut koulukirjoitelman aihetta liian tiukaksi varmistaakseni, että nuoret pääsevät kirjoittamaan vapautuneesti omiin subjektiivisiin kokemuksiinsa pohjautuvaa kokemuksellista tekstiä. En halunnut valita tutkimukseeni liian suurta määrää tutkittavia yksilöitä, koska pidän tärkeimpänä tutkimuksessani perusteellista, laatuun perustuvaa tutkimusotetta, jossa aineistot käsitellään perusteellisesti läpi. Sain aineistoa runsaasti, minkä jälkeen oli helppo lähteä työstämään nuorten näkökulman esille tuovaa tekstiä.	
Asiasanat (avainsanat) Koulukiusaaminen, kiusaaminen, subjektiivinen kokemus.	
Sivumäärä 32	Kieli Suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä)	
Ohjaavan opettajan nimi Helena Timonen	Opinnäytetyön toimeksiantaja Lähemäen koulun ala-aste Rahulan koulun ala-aste

DESCRIPTION

	Date of the bachelor's thesis 2.12.2015
Author(s) Jere Tiusanen	Degree programme and option Civic activities and Youth work
Name of the bachelor's thesis Bullying or teasing? School bullying seeings and experiences of eight to twelve year old students	
Abstract "The worst bullying began in elementary school when I was discriminated against. I wasn't invited for any friend groups, no one wanted to be my friend, and not even talk to me. Intermediate hours I spent all by myself when the others we`re playing on yards." During the last decade, bullying has attracted a huge amount of discussion in the media. Scientific studies have been conducted and developed a variety of programs such as KiVa project aims to prevent bullying in schools. But what bullying really is? How it is defined or how should we determine it to be able to understand the diversity of the dimensions? My job is to get new enriching and experiential knowledge of young people 8-12- years of age how they feel about bullying. We have a lot of data on early childhood stages but eight to twelwe years old have received less research on the pitch. We are missing a lot of experiential knowledge of them so I can see it important to find out how the young people of this age perceive and understand bullying. The most important goal is to examine the young students school bullying answers from 8-12- years of age and get a unique, experiential knowledge of how the young people of this age how they understand and see bullying in their schools. I project my research the answers to the views of young professionals in the sector very carefully, to make sure my researches reliability. Data collection took place in the commissioning of 122 for 2-5 graders young free-form essay from school-bullying. I narrowed down school bullying reason to be too strict with the safety that young people can write freely their own subjective experience-based text based experiences. I did not want to choose my research too great a number of examined specimens, because I like the most important in my research, referred to as in-depth, qualitative research approach, in which data is treated through scientifically-based. I got plenty of material, after which it was easy to start working on a youth perspective across-added text	
Subject headings, (keywords) School bullying, bullying, subjective experience	
Pages 32	Language Finnish
Remarks, notes on appendices	
Tutor Helena Timonen	Bachelor's thesis assigned by Lähemäki Elementary school Rahula Elementary school

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	MITÄ KIUSAAMINEN ON?.....	2
2.1	Tutkijoiden näkemyksiä koulukiusaamisen määrittelystä	3
2.2	Kiusaamisen moniulotteisuus määritelmänä	5
3	KOULUKIUSAAMINEN.....	6
3.1	Koulukiusaamisen yleisyys.....	6
3.2	Koulukiusaamisen vaikutukset hyvinvointiin.....	7
4	KOULUKIUSAAMISEEN PUUTTUMINEN.....	8
4.1	Koulukiusaamisen vastainen toimintamalli.....	8
4.2	KiVa Koulu-ohjelma.....	8
4.3	Kiusaaminen perusopetuslaissa ja opetussuunnitelmassa.....	9
5	KIUSAAMISMÄÄRITELMÄN POHDISKELUA.....	10
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	13
6.1	Tutkimuskysymykset.....	13
6.2	Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä.....	14
6.3	Aineistonkeruuprosessi.....	15
6.4	Aineiston analysointi.....	16
7	TUTKIMUSTULOKSET.....	17
7.1	Meidän koulussa tönitään ja lyödään.....	17
7.2	Leikkien ulkopuolelle jättämistä ja haukkumista.....	19
7.3	Koulukiusaaminen on tyhmää ja ilkeää.....	23
7.4	Kiusattujen poikkeavuus.....	25
8	POHDINTAA.....	27
	LÄHTEET.....	31

1 JOHDANTO

”Pahin kiusaaminen alkoi ala-asteella, kun minua syrjittiin. Minua ei otettu mukaan mihinkään kaveriporukkaan, kukaan ei halunnut olla kaverini, eikä edes puhua minulle. Välitunnit istuin itsekseni aina pihalla muiden leikkiessä.”

Viimeisen vuosikymmenen aikana kiusaaminen on herättänyt valtavasti keskustelua mediassa. On tehty tieteellisiä tutkimuksia sekä kehitelty erilaisia ohjelmia kuten KiVa Koulu-hanke pyrkimyksenä ehkäistä kiusaamista kouluissa. Mutta mitä kiusaaminen oikeastaan on? Kuinka sitä on määritelty tai miten meidän tulisi se määritellä, jotta pystyisimme ymmärtämään sen moninaisuuden ulottuvuudet?

Etsin tutkimuksessani vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin: Mitä koulukiusaaminen on 8-12-vuotiaiden kaupunkilaiskoulun ja maalaiskoulun oppilaiden mielestä ja miten kiusaaminen ilmenee kaupunkilaiskoulussa ja maalaiskoulussa oppilaiden mielestä. Kolmas tutkimusongelmani vertailee maalaiskoulun ja kaupunkilaiskoulun koulukiusaamiseroja keskenään. Tähän kysymykseen vastaan pohdintaosiossa.

Työni tarkoituksena on saada uutta rikastuttavaa ja kokemuksellista tietoa 8-12-vuotiaiden nuorten kokemasta kiusaamisesta. Meillä on paljon tutkimustietoa varhaislapsuuden vaiheista mutta juuri 8-12-vuotiaat ovat jääneet vähemmälle tutkimuskentällä. Meiltä puuttuu paljon kokemuksellista tietoa nuorista joten näen tärkeänä selvittää, miten tämän ikäiset nuoret ymmärtävät ja kokevat kouluissaan tapahtuvan kiusaamisen.

2. MITÄ KIUSAAMINEN ON?

Kiusaaminen on vanha, luultavasti ikivanha ilmiö, jota on tieteellisesti tutkittu jo 1970-luvulta alkaen. Kiusaamiseen läheisesti liittyvää tutkimustyötä tehtiin 1970-luvulla Pohjoismaissa, jonka jälkeisenä kahtena seuraavana vuosikymmenenä tutkimustyö levisi Japaniin, Irlantiin, Alankomaihin, Australiaan, Kanadaan ja Yhdysvaltoihin. Lisäksi kiusaamista on tutkittu myös Euroopan maissa Espanjassa, Ranskassa ja Belgiassa. (Sanders 2004, 2.)

Kiusaamis-termin historian juuret sijoittuvat 1600-luvulle Saksaan, jossa toverisorrosta eli kiusaamisesta käytettiin käsitettä pennialismi. Pennalismi tarkoitti saksalaisten yliopistojen tapaa, jonka mukaan uusien ylioppilaiden täytyi alistua vanhempien ylioppilaiden käskyihin (Nykysuomen tietosanakirja 1993.) Kiusaamisen määrittely onkin vaihdellut hyvin kapea-alaisesta näkökulmasta aina laajaan määritelmään saakka. Myös määritelmät ovat vaihdelleet eri maiden välillä. Tutkimuspiireissä kiusaamista käsitellään ja määritellään ilmiönä erittäin tarkasti, jotta käsitettä voidaan hyödyntää muissa pitkittäistutkimuksissa.

Näen kiusaamisen määrittelyn välttämättömänä, jotta jokainen meistä selkeästi tietää milloin on kyse kiusaamisesta ja milloin puhutaan sen läheisistä sukulaiskäsitteistä. Mitä laajemmin määrittelemme kiusaamisen, sitä enemmän kiusaamistapauksia tullaan tilastoimaan (Pikas 1990, 33 - 45.) Koulumaailmaa kartoittavissa tutkimuksissa käytetään lähes poikkeuksetta kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, joka korostaa tiettyjä piirteitä kuten kiusaamisen kestoa ja toistuvuutta.

Hamarus toteaa, että koulukiusaamista voidaan tarkastella kiusaajan, kiusatun, muiden oppilaiden kuin kiusaajan tai koulu yhteisön näkökulmasta. Olen Hamaruksen kanssa samaa mieltä näistä tarkastelumuodoista, mutta täytyy huomioida myös ilmiön moninaisuus. Se, miten kiusaamista määritellään vaikuttaa ohjaamalla ymmärrystämme joko kapeaan tai laaja-alaiseen ymmärtämiseen. Mielestäni kiusaaminen on aina oma subjektiivinen kokemus, johon tulisi puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tämän takia näenkin erityisen tärkeänä ennalta-ehkäisevän toiminnan merkityksen. Täytyy päästä ilmiöön käsiksi varhaisessa vaiheessa, jotta kiusaamisen uhrille ei kerkeä kertymään negatiivista henkistä stressiä ja ahdistusta.

2.1 Tutkijoiden näkemyksiä koulukiusaamisen määrittelystä

Seuraavaksi tarkastelen alan tutkijoiden näkemyksiä koulukiusaamisesta ja pohdin sekä vertailen niiden välisiä eroavaisuuksia ja määritelmien reliabiliteettia. Dan Olweuksen käyttämä määritelmä on hyväksytty laajalti tutkimuspiireissä ja sitä käytetään usein myös kansainvälisissä tutkimuksissakin. Olweus (1992, 14) määrittelee kiusaamisen: ”Yksilöä kiusataan tai hän on kiusaamisen uhri, jos hän on toistuvasti tai pidempään alttiina yhden tai useamman ihmisen negatiivisille teoille.” Olweus korostaa määritelmässään toistuvuutta ja jatkuvuutta sekä liittää käsitteet kiusaaminen ja koulukiusaaminen läheisesti toisiinsa. Määritelmästä nousee selkeästi esille yksilön altistuminen kiusaamiselle, mutta merkittävää on muistaa että määritelmässä voidaan korostaa joko kiusaajaa tai kiusattua. Kiusaamista voidaan tarkastella kiusaajan useampina peräkkäisinä tekoina kiusattua kohtaan tai katsoa sitä ilmiönä kiusaajan näkökulmasta. Olweus (2002, 65 -67) sanoo, että koulukiusaamisen syntyyn vaikuttavat kolme tekijää:

- 1) Luokan tai koulun koko siten, että mitä suurempi luokka sitä enemmän ongelmia
- 2) Kiusaaminen syntyy koulun kilpailuhenkisyyden tuotoksena
- 3) Koulukiusaaminen syntyy ulkoisista poikkeavaisuuksista

Smith&Sharp (1995, 2) määrittävät kiusaamista systemaattiseksi vallan väärinkäytöksi. Mielestäni määritelmä on hyvin kärjistetty, mutta liian kapea-alainen sillä se ei lainkaan huomioi kiusaamiseen liittyvää kontekstuaalisuutta ja vuorovaikutusta.

Ikosen & Viinikaisen (1997, 44 - 45) mukaan kiusaamisen takana on aina erilaisuutta. Erilaisuus voidaan eritellä sisäisiin ja ulkoiisiin piirteisiin. Ulkoisilla piirteillä tarkoitetaan kiusatun ulkonäköä. Sisäisiä piirteitä ovat kiusatun luonne, kiinnostuksen kohteet ja niin edelleen. Kiusaamisen näennäinen syy voi olla ulkoinen, mutta oikea syy kiusaamiseen löytyy kiusatun sisäisistä ominaisuuksista. Kiusaaja voi esimerkiksi kiusata kiusattua tämän ulkonäön vuoksi. Voi kuitenkin olla, että kiusaaja onkin kiusatulleen kateellinen esimerkiksi tämän harrastuksen tai koulumenestyksen vuoksi.

Björkin (1999) mukaan kiusaamisessa on kyse valtataistelusta. Hänen mukaansa sosiaalista vuorovaikutusta ei ole ilman valtaa. Hän näkee vallan jakautumisen negatiivisena asiana aina tilanteissa, joissa esiintyy tai on läsnä epävarmuutta. Kun on epävarmuutta vallasta, tilanteet kärjistyvät helposti kiusaamiseksi. Kiusaaminen onkin Björkin mukaan epävarmuutta tietyssä tilanteessa, joka syntyy aina vuorovaikutuksellisen epävarmuuden seurauksena. Kyseisessä epävarmuudessa keskeiseen rooliin nousevatkin pelaajien erilaiset kyvyt pelata peliä. (Björk 1999)

Ryhmäväkivallan määritelmää kiusaamisesta puolestaan käyttää Pikas. Pikasin (1990, 32) mielestä ryhmäväkivalta merkitsee ryhmän suoraa hyökkäystä yksilöä kohtaan, joka kohdistetaan aina huonossa maineessa olevaan henkilöön. Eli toisin sanoen ryhmä kohdistaa kiusaamisen huonossa asemassa olevaan yksilöön samalla vahvistaen toistensa käyttäytymistä. Pikasin määritelmä ei sisällä mitattavia ominaisuuksia, sillä hänen mielestään ” määritelmän tulee perustua vain ja ainoastaan loogisesti laadullisiin tekijöihin”

Kiusaamisen roolien merkitystä korostaa puolestaan Salmivalli (1998). Hänen näkemyksensä mukaan kiusaamista sivusta katsovat oppilaat ovat keskiössä joko puolustessaan kiusattua tai kiusaajaa. Salmivalli tarkastelee myös koulukiusaamista jakamalla kiusaamisen epäsuoraan ja suoraan toimintaan. Suoralla kiusaamisella tarkoitetaan avointa, suoraa hyökkäystä uhrin kimppuun kun taas epäsuorassa kiusaamisessa on kyse käyttäytymismuodosta, jossa uhri tietoisesti eristetään toisista ihmisistä tai suljetaan ryhmän ulkopuolelle levittämällä hänestä juoruja tai manipuloimalla häntä (Salmivalli 1998, 35 - 36.)

”Koulukiusaamisella tarkoitetaan lapsen kokemusta tulla fyysisen tai psyykkisen kiusaamisteon kohteeksi, joko yksin tai lapsiryhmässä. Kiusaaja on vastaavasti kokemuksen aiheuttaja.” Näillä sanoin kuvaa Räsänen (1992, 88.) näkemystään koulukiusaamisesta. Kuten johdannossa tuli ilmi, pidän yksilön subjektiivista kokemusta kaikkein tärkeimpänä asiana kiusaamisen selvittelyssä ja juuri kyseisestä Räsänen mietteestä on selkeästi eroteltavissa kiusatun subjektiivisuus ja hänen kokemuksensa kiusaamisesta. Nitoessani yhteen tutkijoiden näkemyksiä koulukiusaamisesta, voin täysin perustellusti väittää kiusaamisen koostuvan sekä fyysisestä, psyykkisestä että sosiaalisesta ulottuvuudesta.

2.2 Kiusaamisen moniulotteisuus määritelmänä

Kiusaamisesta puhuttaessa nousee aina esille keskustelua siitä, onko kyseessä ryhmäväkivaltaa vai voiko yhden ihmisen negatiiviset teot toista kohtaan olla jo kiusaamista. Mielestäni kiusatun kannalta on aivan yhdentekevää, onko kiusaajia yksi vai kaksi vai kaksikymmentäkaksi. Oleellisinta on yrittää ymmärtää se, mitä hänelle kiusaamistilanteessa tehdään ja mitkä ovat teon seuraamukset. On selvää, että kouluissa tapahtuvissa kiusaamistapauksissa on kyse valtasuhteiden hakemisesta ja oman paikan etsimisestä ja vahvistamisesta, jonka vuoksi kiusaaminen voi olla sekä yksilö että ryhmäväkivaltaa. Vanhempien oppilaiden kohdalla ryhmäväkivalta on yleistä, sillä nuoret yksilöt eivät yksinkertaisesti kykene erottamaan kiusaajan motiiveja kiusaamiselle.

Kiusaamisen määrittelystä tekee erittäin haastavan sen vaikea mitattavuus. Meistä jokainen voi määritellä tutkijoiden ohella kiusaamiseen liittyviä piirteitä kuten valtaepätasapainoa, pitkäkestoisuutta tai tahallisen mielipahan aiheuttamista toiselle mutta mielestäni meidän on huomioitava enemmän toiminnan asennetta. Kuinka kiusaaja itse kokee kiusaamisen, mitkä ovat kiusaajan motiivit kiusaamiselle sekä yhteisön esim. oman koululuokan näkemykset kiusaamisesta ovat avainasemassa. Ihmiset kokevat eritavoin asioita peilaten niitä aikaisempaan historiaansa. Ihminen voi kokea ahdistusta ja kielteisiä tunteita vaikka kiusaaminen ei olisi jatkunut vielä pitkään. Täytyy peilata ihmistä kokonaisvaltaisesti. Ilman omaa pohdintaa kokemus jää vain irralliseksi hetkeksi elämässä, mutta reflektoimalla omia subjektiivisia kokemuksia ja tutkimalla niitä voitaisiin ymmärtää paremmin kiusaamista prosessina ja näin myös ennalta kehittää erilaisia ohjelmia kiusaamisen estämiselle.

Tulevaisuuden haasteena määritelmän laatimisessa näen erityisesti kiusaamisen sosiaalisen puolen. Kiusaaminen tai kiusaamisen kohteeksi joutumisen tunne ei aina vaadi paljoo syntyäkseen. Koulussakin oppilaat voivat sanattomasti viestittää toisiinsa tyytymättömyyttään ilmein ja elein. Omasta kokemuksestani voin sanoa, että kun tällainen kielteinen pelon ilmapiiri syntyy, niin ei välttämättä vaadita kovinkaan suurta negatiivista tekoa itseään kohtaan, jotta voi tuntea olonsa kiusatuksi.

3. KOULUKIUSAAMINEN

Koulukiusaamisen ja työpaikkakiusaamisen tutkimusotteissa ja tavoissa tarkastella ilmiötä on eroavaisuuksia. Koulukiusaamistutkimuksissa painotetaan yksilön, ryhmän, tai vuorovaikutussuhteiden näkökulmaa (Eriksson 2001, 13.) Sitä on tutkittu myös viestinnän näkökulmasta (Pörhölä 2004, 118.) sekä kiusaamisen vaikutusten arvioinnin näkökulmasta (Kaltiala-Heino. 2004, 113.) Vaikka koulukiusaamista on tutkittu paljon, on se silti eksklusiivinen tutkimusala. Koulukiusaamisen tutkimuksia on kritisoitu myös homogeenisuudesta ja siitä, että ongelmia on tarkasteltu liikaa yksilön näkökulmasta tarkasteltuna.

(Hägglund 2004, 82 - 84.) toteaa, että tutkimuksiin kaivataan uusia määritelmiä sekä hankkeita joita tarkastellaan pedagogisesta näkökulmasta. Vaikka koulukiusaamista ei koskaan pystytä kokonaan lopettamaan, täytyy meidän mielestäni pohtia oleellisia keinoja millä kiusaaminen saadaan vähentymään.

(Kaltiala-Heino ym. 2000, 661 - 674.) tutkimus paljastaa, että 5-15% suomalaisista peruskoululaisista joutuu toistuvasti kiusatuksi.

3.1 Koulukiusaamisen yleisyys

Koulukiusaamisen ilmenevyydessä ei ole isoja eroja maailmalla, vaan sitä esiintyy lähes yhtä paljon eri puolilla maailmaa. Useimmissa pohjoismaiden alakouluissa koulukiusaamista ilmenee 5-10 prosenttia (Teräsahjo & Salmivalli 2002, 101).

Suomessa koulukiusaamisen esiintyvyys ja yleisyys on hyvin samanlaista kuin muualla maailmassa. Koulukiusaamisen esiintyvyyttä mittaavat tutkimukset eroavat suuresti riippuen siitä, tehdäänkö ne koulun henkilöstölle vai oppilaille. Salmivallin tutkimuksen mukaan peruskouluikäisistä lapsista 5-15 prosenttia kiusattiin vuonna 2003. Vuoteen 2009 mennessä koulukiusaamisen ilmenevyydessä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Viidesluokkalaisista oppilaista noin 14 prosenttia kokee toistuvaa kiusaamista. (KiVa Koulu 2009).

3.2 Koulukiusaamisen vaikutukset hyvinvointiin

Hamarus (2006, 214) sanoo tutkimuksessaan, että koulukiusaamisella on negatiivisia vaikutuksia oppilaiden koulumenestykseen ja kouluviihtyvyyteen. Alakouluikäisissä kavereiden merkitys korostuu lapsilla jolloin ryhmään kuulumisen tunteet ovat erityisen tärkeitä (Kaivosoja 2002, 116.)

On tärkeää muistaa ja ymmärtää, että lapsi viettää ison osan päivästä koululuokassaan saman ikäisten luokkatovereiden kanssa. Omasta luokasta muodostuu lapselle tärkeä vertaisryhmä, joka vaikuttaa lapsen käyttäytymiseen ja kehitykseen (Salmivalli 1998, 12 - 13.) Vertaisryhmä voi olla negatiivisesti tai positiivisesti yhteydessä lapsen kehitykselle. Jos vertaisryhmä sortaa jotain valikoitua oppilasta, niin kiusatuksi ja sorretuksi joutunut saattaa tuntea itsensä torjutuksi vertaisryhmässään. Kyseisestä tunteesta voi olla vaikeaa päästä myöhemmin eroon (Salmivalli 2003, 19.)

Salmivalli (2008) sanoo, että koulukiusatuilla on huonompi itsetunto ja vaikeuksia luottaa toisiin ihmisiin. Lisäksi heillä esiintyy enemmän masentuneisuutta. Salmivalli myös toteaa koulukiusaamisella olevan välittömiä vaikutuksia, jotka ilmenevät erilaisina psykosomaattisina oireina (1998, 113.) Koulukiusaamisen on myös tutkittu lisäävän ahdistusta, masennusta ja psykosomaattisia oireita kuten väsymystä, päänsärkyä ja hermosuhteisuutta. (Kaltiala-Heino, Rimpelä, Rantanen ja Rimpelä 2000, 661; 665)

Räsänen (2002, 268) mielestä koulukiusaamista kokeneet henkilöt voivat kokea henkistä pahoinvointia vielä aikuisiässäkin. Koulukiusaamista kokeneella henkilöllä saattaa olla vaikeuksia luottaa ihmisiin, jolloin hän hakeutuu syrjään sosiaalisista tilanteista. Uudet sosiaaliset tilanteet ja niihin sopeutuminen vaatii kiusaamista kokeneelta paljon

enemmän voimavaroja kuin nuorelta, joka ei ole kokenut koulukiusaamista (Pörhölä 2008, 101.)

4. KOULUKIUSAAMISEEN PUUTTUMINEN

Tehokas keino kartoittaa oman koulun koulukiusaamismääriä on säännöllisesti teetetyt koulukiusaamiskyselyt. (Salmivalli 1998, 163 -165.) sanoo, että kyselyt ovat erittäin tarpeellisia, koska kaikki oppilaat eivät ole tarpeeksi rohkeita kertomaan koulukiusaamisesta opettajalle tai muulle aikuiselle kasvotusten .

4.1 Koulukiusaamisen vastainen toimintamalli

Koulukiusaamisen vastainen toimintamalli on kirjalliseen muotoon tehty selostus, joka antaa ohjeet siihen, miten koulussa puututaan ilmeneviin kiusaamistapauksiin ja miten ennaltaehkäistään niiden syntyä (Salmivalli 2003, 47). Toimintamallia suunniteltaessa ja valmistaessa on tärkeää saada nuorten ja huoltajien äännet kuuluviin. (Salmivalli 2005)

Hamarus (2008, 100) sanoo, että koulukiusaamiskysely on tärkeää tehdä vähintään kaksi kertaa vuodessa, jolloin saadaan ajan tasalla olevaa tietoa koulussa vallitsevasta koulukiusaamistilanteesta.

4.2 KiVa Koulu- ohjelma

KiVa Koulu- ohjelma on kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma, joka kehitettiin Turun yliopiston psykologian laitoksen ja Oppimistutkimuksen keskuksen yhteistyön tuloksena. Opetus- ja kulttuuriministeriö toimi hankkeen rahoittajana. KiVa Koulu toimenpideohjelmat on suunnattu luokka-asteille 1-3, 4-6, 7-9 ja ne otettiin valtakunnalliseen käyttöön mukaan vuonna 2009. (KiVa Koulu-hanke)

KiVa Koulu-ohjelma sisältää koulukiusaamista ehkäiseviä toimenpidemalleja sekä se sisältää ratkaisuehdotuksia ja keinoja kuinka puuttua koulukiusaamistapauksiin kou-

luissa. Kaikille oppilaille suunnattuja toimenpidemalleja ovat oppitunnit, joilla käsitellään ja puhutaan erilaisista koulukiusaamiseen liittyvistä asioista erilaisten rooliharjoitusten kanssa.

4.3 Kiusaaminen perusopetuslaissa ja opetussuunnitelmassa

Pystyäksemme ymmärtämään syvällisemmin koulukiusaamista ja siihen liittyviä tekijöitä, täytyy olla selvillä lainsäädäntöön liittyvistä asioista.

Perusopetuslakiin on kirjattu, että jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskelu-ympäristöön. Kirjaus kattaa fyysisen ja psyykkisen turvallisuuden lisäksi koulutuksen järjestäjiä velvoittavan säännöksen, jonka tulee taata oppilaalle turvalliset koulumatkat sekä turvalliset koulutilat.

Perusopetuslakiin tuli täydennyksiä vuonna 2003. Siinä lisättiin järjestäjän velvollisuuksia turvallisen opiskelu-ympäristön laatimisesta sekä uutena asiana jokaisen koulutuksen järjestäjän tuli laatia suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta (Perusopetuslaki 13.6.2003/477.) Uudista säännöksistä huolimatta pääpaino säilyy koulun järjestyssääntöjen noudattamisessa, joiden avulla edistetään koulun sisäistä järjestystä sekä kouluyhteisön viihtyvyyttä.

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa vaaditaan, että oppimisympäristön tulee olla fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallinen sekä sen tulee tukea opettajan ja oppilaan välistä vuorovaikutussuhdetta (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 16.)

Koulun tarjoama oppilashuolto toimii merkittävässä asemassa sekä koulukiusaamiseen liittyvissä että myös nuorten psyykkisiin ongelmiin liittyvissä tapauksissa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004, 22 - 23.) oppilashuolto kuvataan ongelmatilanteiden ehkäisijänä ja hoitajana. Hoitamisella viitataan erinäisiin toimenpiteisiin, joita tulee käyttää erilaisissa kiusaamistapauksissa ja häirintätilanteissa.

Kansanterveyslain mukaan kunta on velvollinen ylläpitämään kouluterveydenhuoltoa (2007/626, luku 3 pykälä 14). Kouluterveydenhuolto sisältää turvallisuudesta huolehtimisen ja oppilaiden terveydentilan seuraamisen ja edistämisen.

Lastensuojelulaki säätelee myös koulujen toimintaa. Laki vaatii, että kunnan tulee järjestää riittävä tuki ja ohjaus koulunkäyntiin sekä oppilaiden kehitykseen liittyvien vaikeuksien poistamiseksi (2007/417, luku 2 pykälä 9). Kunnat ovat myös velvoitettuja huolehtimaan koulun ja kodin välisestä yhteistyöstä, jossa koulupsykologi ja koulukuraattori ovat merkittävässä roolissa.

5. KIUSAAMISMÄÄRITELMÄN POHDISKELUA

Kuten jo aiemmin ilmeni, koulukiusaamista voidaan katsoa sekä kiusaajan, kiusatun että koulu yhteisön näkökulmasta. Se, miten määrittelemme kiusaamisen, vaikuttaa raportoitavien kiusaamistapausten määrään. Mutta mitkä ovat sitten toimivia tapoja vaikuttaa kiusaamiseen? Kuinka saadaan kiusaamistapaukset vähenemään tulevaisuudessa?

Oma näkemykseni ongelman ratkaisemiseen on roolien ja sosiaalisten taitojen opettaminen nuorille. Roolien opettamisella tarkoitan, että nuoria tulisi opettaa ymmärtämään kiusaamista roolien näkökulmasta tarkasteltuna. Kun oppilaat havaitsevat, että kiusaamiseen vaikuttaa se, kuinka muutkin oppilaat lähtevät mukaan kiusaamiseen tulisi opettajan korostaa toisten oppilaiden merkitystä kiusaamisen vahvistamiseen ja opettaa nuoria ehkäisemään kiusaamisen syntyä tällaisissa tilanteissa. Opettaessamme nuoria huolehtimaan toisistamme sekä arvostamaan ja kunnioittamaan ihmiselämän merkitystä saamme pitkällä tähtäimellä varmasti vähennettyä kiusaamistapauksia. Lukemieni tutkimusten perusteella olen tullut siihen tulokseen, että edellä mainituissa tutkimuksissa ei oteta tarpeeksi huomioon sosiaalisten taitojen merkitystä kiusaamisen ennaltaehkäisyssä. Asiaa voidaan tarkastella koulukiusaamista kokeneen ystäväni sitaatin muodossa:

”Olin ala-asteella ujo. Minua pelotti puhua uusille luokkatovereilleni ja kiusaaminen alkoikin nopeasti. Olin kiusaamistilanteissa niin peloissani, etten kyennyt puolustamaan itseäni”. (P10)

Kuten edellä mainitusta katkelmasta käy ilmi, on uhriksi joutunut täysin kykenemätön puolustamaan itseään. Jos opettaisimme nuorille koululaisille sosiaalisia taitoja, oppisivat he puolustamaan paremmin itseään kiusaamistilanteissa ja näin ollen viestittäisivät kiusaajilleen olevansa vahvempia kuin miltä he näyttävät.

Koulun työympäristö ja muut oppilaat tulisi ottaa huomioon kiusaamistapauksissa laajemmin. Oma kokemukseni kouluajoilta on se, että aina kun kiusaamista ilmeni, niin muut vieressä katsojat eivät siihen puuttuneet. Juuri nämä passiiviset osallistujat ovat merkittävässä roolissa kiusaamisessa mukana, vaikka he eivät sitä ymmärräkään. Pysin sanomaan, että sosiaalisten taitojen opettamisen lisäksi meidän tulee jatkossa viestittää ja tiedottaa opiskelijoille erilaisia toimintatapoja, joita heidän tulee käyttää havaitessaan valta-aseman väärinkäyttöä. Väitän seuraavaa: jos kouluyhteisöön laadittaisiin selkeät säännöt ja toimenpidemallit kiusaamiselle, tulisi kiusaamistapausten raportoitu määrä laskemaan selvästi tulevaisuudessa. Nämä eivät ole mielestäni liian suuria ja hektisiä muutoksia, jotka olisi mahdotonta toteuttaa. Tarvitaan halua ja uskallusta tehdä muutoksia.

Vaikka ennaltaehkäisevään toimintaan panostettaisiin enemmän, ei se silti automaattisesti takaisi positiivista lopputulosta. Edellä mainitsemani tavat voisivat olla hyviäkin uudistuksia koulumaailmaan, mutta ikävä fakta on se, että kiusatuiksi joutuvat myös täysin ”tavalliset” nuoret. Urheilullinen, huumorintajuinen ja kohtelias nuori voi joutua kiusatuksi siinä missä ujo ja sisäänpäin suuntautunutkin. Herääkin kysymys, että kuinka pitkälle olemme valmiita muuttamaan ihmisen persoonallisuutta? Voimmeko edellyttää, että kaikista lapsistamme kasvatetaan sanavalmiita ja rohkeita itsensä puolustajia?

Ennaltaehkäisevien sosiaalisten taitojen sekä tehostetun viestinnän lisäksi pidän tärkeänä ottaa tulevaisuudessa huomioon pelon ilmapiirin. Ylä-asteella luokkatoveriani kiusattiin, emmekä uskaltaneet puuttua asiaan, koska pelkäsimme joutuvamme itse kiusaajan tuleviksi uhreiksi. Juuri kyseinen ”pelon ilmapiiri” vahvistaa kiusaajan ja kiusaajien monopolista valta-asemaa asettaen meidät muut alemmas ”arvoasteikolla”. Tulisi

kehittää keinoja, jolla tämä pelon ilmapiiri saataisiin katkaistua ennen kuin se kerkeää muodostumaan.

Haluan lopuksi nostaa esiin yhteisen ymmärryksen merkityksen kiusaamista ennaltaehkäisevässä toiminnassa. Jos saisimme rakennettua mallin, jossa koko koulu mukaan lukien opettajat ja henkilökunta sekä oppilaiden vanhemmat ymmärtäisivät koulukiusaamisen samalla tavalla, pääsisimme näin rakentamaan yhtenäisempää toimintakulttuuria. Tällöin olisi helpompaa puuttua koulukiusaamistapauksiin kun ymmärrettäisiin, mitä kiusaaminen on samassa yhteisössä toimivien mielestä. Jos jokaisella kouluyhteisön arjessa toimivalla työntekijällä olisi samanlainen käsitys ja ymmärrys koulukiusaamisesta ilmiönä, voisivat he toimia koulukiusaamisen suhteen johdonmukaisella tavalla.

(Macklem 2003.)

Koulun henkilökunnan ja oppilaiden yhteinen ymmärrys koulukiusaamisesta auttaisi kouluyhteisöä muodostamaan yhteisen linjan, jolloin koulukiusaamistapausten suhteen voitaisiin toimia relevantisti linjavedon mukaan.

Täytyy muistaa, että koulukiusaaminen on todella monimuotoinen ilmiö ja uskonkin, että sitä ei pystytä koskaan rajaamaan tarkaksi määritelmäksi. Koulukiusaamismääritelmää ei saa rajata liian tarkaksi, sillä silloin kouluissa saattaa jäädä selkeitä kiusaamistapauksia huomioimatta. Ajatellaan tilanne, jossa koulukiusaamisen yhtenä muotona on selkeästi määritelty Olweuksen näkemys kiusaamisen jatkuvuudesta. Jos oppilaat ajattelevat, että kysymys ei ole kiusaamisesta koska se ei ole jatkunut pitkään, saattaa pahimmassa tapauksessa kiusaaminen vakiintua yhteisön tavaksi toimia. Näin ollen roolit vakiintuisivat ja kiusaamiseen olisi erittäin vaikeaa puuttua. Vaikka koulukiusaamista tuskin pystytään koskaan määrittelemään tarkasti, on kouluissa panostettava entistä enemmän ennaltaehkäisevään työhön. Kun opettajat, koulun henkilökunta, oppilaat ja vanhemmat keskustelevat ja ymmärtävät koulukiusaamisen samalla tavalla, voidaan kiusaamistilanteisiin puuttua herkemmin. Oppilaan subjektiivinen kokemus on kuitenkin mielestäni tärkein syy alkaa selvittämään mahdollista koulukiusaamistapausta. Jokainen meistä kokee ja tuntee asiat omalla tavallaan, jonka takia näenkin kaikista tärkeimpänä asiana painottaa oppilaita kertomaan omista tuntemuksistaan omille vanhemmilleen tai kouluhenkilökunnalle.

6. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen kohteena on kaksi Mikkeliäistä peruskoulua, Lähemäen ala-aste ja Rahulan ala-aste. Lähemäen koulu sijaitsee 2km päässä Mikkelin torilta ja edustaa aineistossani kaupunkilaiskoulua. Rahulan koulu sijaitsee Kuopiontien varressa reilun kymmenen kilometrin päässä Mikkelin keskustasta ja edustaa aineistossani pientä maalaiskoulua.

Tutkimuksessani laitoin molempien koulujen 8-12 vuotiaat oppilaat kirjoittamaan aiheet aiheesta Koulukiusaaminen. En rajannut ainetta liian tarkasti, jotta saadaan mahdollisimman rikastuttavaa, kokemuksellista tietoa nuorten kokemasta kiusaamisesta ja siitä, kuinka he sen oikeasti ymmärtävät. Tutkimus sisältää paljon sitaatteja tutkittavien kirjoituksista ja niitä verrataan alan asiantuntijoiden näkemyksiin koulukiusaamisesta. Sitaateilla havainnollistan päätelmiä, jonka seurauksena aineiston luonne pääsee paremmin esille.

6.1 Tutkimuskysymykset

1. Mitä koulukiusaaminen on 8-12 vuotiaiden kaupunkilaiskoulun ja maalaiskoulun oppilaiden mielestä?

Tämän kysymyksen avulla pyrin saamaan nuorilta heidän omia subjektiivisia ajatuksiaan ja ymmärrystään koulukiusaamisesta käsitteenä. Valitsin tämän tutkimuskysymykseksi myös siksi, että kun nuoret pääsevät itse määrittämään koulukiusaamista niin tutkimuksen jälkeen koulut voivat peilata saamiensa vastauksia omissa kouluissaan ymmärrettävään koulukiusaamiseen.

2. Miten kiusaaminen ilmenee kaupunkilaiskoulussa ja maalaiskoulussa oppilaiden mielestä?

Tällä tutkimuskysymyksellä pyrin saamaan uutta, rikastuttavaa tutkimustietoa siitä, kuinka tämän päivän 8-12 vuotiaat nuoret havaitsevat koulussaan tapahtuvaa kiusaamista koulupäiviensä aikana.

3. Eroaako kaupunkilaiskoulun ja maalaiskoulun oppilaiden koulukiusaamisnäemykset toisistaan?

Ennako-oletukseni on, että pienen ja tiiviin maalaiskoulun koulukiusaaminen tulee näyttäytymään hieman eri tavalla kuin isommassa kaupunkilaiskoulussa. Koen tärkeäksi selvittää, näkyykö erilaisen ympäristön tarjoama kontekstuaalisuus nuorten kirjoittamissa vastauksissa.

6.2 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Valitsin tutkimukseeni aineistonkeruumenetelmäksi kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän. Ihmisiä tutkivissa tieteissä laadulliset menetelmät ovat kaikista käytetyimpiä, koska ihmisten subjektiivisia kokemuksia ja asioille antamia merkityssuhteita ei voida tutkia ihmisistä irrallisina asioina. Varto (1992, 14.) sanoo, että laadullisilla menetelmillä ei etsitä absoluuttisesti yleistettäviä totuuksia, vaan niissä tutkitaan yksilön subjektiivisia ja henkilökohtaisia asiamerkityksiä. Olisi ollut erittäin mielenkiintoista saada tietää, millä asenteella nuoret tekivät kirjoitelmat. Jokaisella vastaajalla on erilaiset näemykset ja motiivit vastauksia antaessaan joten en voi varmuudella tietää vastasivatko kaikki täysin rehellisesti omasta näkökulmasta katsottuna vai antoivatko he koulukiusaamisesta kenties vääristettyä kuvaa suojellakseen arkaluontoisia asioita ja totuuksia. (Eskola, Vastamäki 2007, 26 - 27.)

Tutkimukseni keskiössä on 8-12 vuotiaiden nuorten subjektiiviset kokemukset ja näemykset koulukiusaamisesta, joten näen laadullisen tutkimusmenetelmän soveliaimpana ratkaisuna tuottamaan uutta ja tuoretta tutkimustietoutta nuorista hyvinvointitiedon tuottajina.

Käytän laadullisena tutkimusmenetelmänä vapaamuotoisen kirjoitelman kirjoittamista aiheesta Koulukiusaaminen, jossa oppilaat antavat omat merkityssuhteensa koulukiusaamisen ymmärtämiselle kahteen tutkimusongelmaan: Mitä koulukiusaaminen on sinun mielestäsi ja miten sinun koulussasi kiusataan?

Kolmas tutkimusongelmani vertailee maalaiskoulun ja kaupunkilaiskoulun koulukiusaamiseroja keskenään. Tähän kysymykseen vastaan pohdintaosiossa.

Rajasin aineen kirjoittamisen tarkoituksella sopivan väljäksi, jotta saamme uniikkia, mahdollisimman kokemuksellista ja rikastuttavaa tutkimustietoutta koulukiusaamisesta nuorten omasta näkökulmasta katsottuna.

6.3 Aineistonkeruuprosessi

Halusin saada tutkimustietoutta 8-12 vuotiaista koululaisnuorista. Meillä on paljon tutkimustietoa varhaislapsuuden vaiheista mutta juuri 8-12 vuotiaat ovat jääneet vähemmälle tutkimuskentällä. Meiltä puuttuu paljon kokemuksellista tietoa heistä joten näen tärkeänä selvittää, miten tämän ikäiset nuoret kokevat ja ymmärtävät koulukiusaamisen. Tutkimukseni kvalitatiivisen luonteen vuoksi valitsin otannaksi 122 nuoren joukon.

Lähemäen peruskoulun 8-12 vuotiaita nuoria oli yhteensä 78 kappaletta, joista tyttöjä oli 35 ja poikia 43 kappaletta.

Saman kohderyhmän edustajia oli Rahulan peruskoulusta 44 kappaletta, joista tyttöjä oli 16 ja poikia 28 kappaletta

Harkitsin pitkään kuinka paljon otan tutkimukseeni nuoria mukaan ja päädyin lopulta ottamaan aineistooni molempien koulujen 2-5 luokat mukaan. Mielestäni 122 nuoren joukko on erinomainen otantamäärä. En halunnut valita liian suurta määrää tutkittavia yksilöitä, koska pidän tärkeimpänä tutkimuksessani perusteellista, laatuun perustuvaa tutkimusotetta, jossa aineistot käsitellään perusteellisesti läpi.

Opinnäytetyöni tutkimussuunnitelma hyväksyttiin marraskuussa 2014. Hain tutkimuslupaa huhtikuussa 2015 ja samassa kuussa tutkimuslupani hyväksyttiin Rahulan ja Lähemäen peruskouluissa. En tarvinnut oppilaiden huoltajilta erityistä lupaa tutkimusaineistoni keräämiseen, koska aineet kirjoitettiin anonyymeina.

Koulukiusaamisaineet kirjoitettiin ja toteutettiin kahtena eri ajankohtana molemmissa kouluissa. Rahulan koulun kirjoitelmat toteutettiin 20.4.2015 ja Lähemäellä toteutin ja keräsin aineistot 26.5.2015

Minulle oli varattu yksi oppitunti aikaa aina yhden luokan kiertämiseen. Aloitin kakkosluokasta jonka jälkeen kiersin luokan kerrallaan keräämällä viidennen luokan aineistot viimeisenä. Oppitunnin alussa laitoin lapset istumaan erilleen toisistaan ja annoin taululta toimintaohjeet koko luokalle. Painotin ohjeita antaessa, että vastaukset ovat nimettömiä ja että oppilaat saavat kirjoittaa kaiken mitä heille tulee kysymyksistä mieleen. Painottamalla ettei ole oikeaa eikä väärää vastausta ja pitämällä oppilaat erillään varmistin, että vastauksista tulee aitoja ja niistä ilmenee vastaajan subjektiiviset kokemukset ja ymmärrykset koulukiusaamisesta. Mainitsin myös ohjeiden annossa, että jos koulussanne ei teidän mielestä ilmene kiusaamista niin se tulee mainita aineessa. Aineen kirjoittamiseen oli varattu riittävästi aikaa ja molempien koulujen luokissa oli rauhallista kirjoittaa.

6.4 Aineiston analysointi

Aloitin aineiston analysoinnin tutkimalla koulun ja luokan kerrallaan. Laskin aineiston kokonaislukumäärän, luokkakoot sekä tyttöjen ja poikien lukumäärän luokittain. Saatua tietoon aineiston lukumäärän ja prosentit aloin lukemaan aineistoja lävitse ja tekemään muistiinpanoja. Kirjoitin ylös kaikki nuorten näkemykset koulukiusaamisesta, siitä kuinka he sen ymmärtävät ja miten kiusaaminen näkyy heidän koulussaan jonka jälkeen aloin etsimään aineistoista oppilaiden teksteissä korostamia asioita. Luin kirjoitelmat ensiksi yksittäisinä kokonaisuuksina tarkasti läpi, jonka jälkeen aloin yhdistelemään ja vertailemaan toisten kirjoitelmien näkemyksiä ja kokemuksia keskenään.

En ollut mitenkään etukäteen suunnitellut mahdollisia teemoja alan tutkijoiden näkemysten avulla vaan päädyin teemoihin täysin nuorten kirjoituksista esiin nousseiden asioiden pohjalta. Luin kirjoitelmat tarkasti yksitellen läpi, jonka jälkeen kokosin samankaltaisista vastauksista teemoja. Nuorten vastauksista paljastui myös mielenkiintoisia poikkeavuuksia, jotka näin ehdottoman tärkeiksi saada linkitettyä myös teemoihin mukaan.

7. TUTKIMUSTULOKSET

Tässä osiossa analysoin aineistoani ja nuorten kirjoittamia vastauksia. Tarkoitukseni on nostaa esiin yhteneväisyyksiä sekä materiaalista nousevia poikkeavuuksia ja peilata nuorten antamia vastauksia alan ammattilaisten näkemyksiin koulukiusaamisesta omaa pohdintaani unohtamatta.

7.1 ”Meidän koulussa tönitään ja lyödään”

Molempien koulujen kakkosluokkalaisten mielestä koulukiusaaminen on selkeästi fyysisistä väkivaltaa, joista lyöminen ja töniminen nousivat selkeästi eniten esille. Tutkijoiden näkemyksistä juuri Salmivallin (1998, 35 – 36.) näkemys suorasta kiusaamisesta ja avoimesta hyökkäyksestä uhria kohtaan näkyi nuorten 8-9 vuotiaiden vastauksissa.

Lähemäen koululla kahdenkymmenenkolmen oppilaan kakkosluokasta 13 oppilasta ymmärsi koulukiusaamisen tönimisenä ja myös kolmentoista oppilaan vastauksessa sa-
nottiin koulukiusaamisen näkyvän heidän koulussaan tönimisenä.

”Koulukiusaaminen on tönimistä, lyömistä.” (P8)

”Minusta koulukiusaaminen on sitä, että tönitään toisia ruokajonossa.” (T8)

Kymmenen Lähemäen koulun oppilasta ymmärsi koulukiusaamisen lyömisenä ja kuuden oppilaan vastauksessa mainittiin, että heidän koulussaan lyödään toisia.

”Koulukiusaaminen näkyy koulussani siten että pojat ja tytöt lyö toisiaan.” (P8)

Rahulan maalaiskoulun yhdeksän oppilaan kakkosluokasta peräti seitsemän oppilasta tulkitsi koulukiusaamisen tönimisenä ja kuuden oppilaan vastauksissa koulukiusaaminen nähtiin lyömisenä. Kuuden oppilaan mielestä heidän koulussaan tönitään ja kolmen oppilaan vastauksissa puhuttiin, että heidän koulussaan lyödään toisia. Luvut ovat suuria pieneen luokkakokoon rinnastettuna joten voi täysin varmasti todeta, että Rahulan

koulun kakkosluokkalaisilla on erittäin selkeä ja samankaltainen näkemys koulukiusaamisesta.

”Koulukiusaaminen on sitä että tönittää toisia väkällä ja lyödään.” (P8)

Alan tutkijoiden näkemyksistä juuri Salmivalli (1998) korostaa kiusaajien roolien merkitystä joko suorana tai epäsuorana hyökkäämisinä toisia kohtaan. Tässä tapauksessa juuri avoin, suora hyökkäys toisia kohtaan näkyy tönimisenä ja lyömisenä aineistoissa jotka nousivat selkeästi esiin. Mielestäni kouluissa opettajien tulisi opettaa ja muistuttaa oppilaita enemmän siitä, että oppilaiden fyysinen koskemattomuus on lakiin kirjattu sääntö jota pitää muistaa aina noudattaa ja kunnioittaa. Luulen, että monet pienistä 8-9 vuotiaista nuorista eivät välttämättä ymmärrä, että toisten tönimisellä voi olla vakavia-kin seurauksia.

Molempien koulujen kakkosluokkalaiset ymmärsivät ja kokivat koulussaan tapahtuvan kiusaamisen myös erityisesti nimittelynä. Rahulan koulun yhdeksän oppilaan kakkosluokasta neljä oppilasta ymmärsi koulukiusaamisen nimittelynä ja kolmen oppilaan vastauksessa nimittely nousi myös esiin omassa koulussa tapahtuvana kiusaamismuotona.

”Mun mielestä koulukiusaaminen on sitä, että nimitellään toisia ääliöiksi ja idiooteiksi aina väkällä ja joskus myös tunneilla.” (T9)

Lähemäen koulun kakkosluokalta kahdeksan oppilasta selitti koulukiusaamista vastauksissaan nimittelynä ja kuuden oppilaan mielestä koulukiusaaminen ilmenee juuri nimittelynä heidän koulussaan.

”Minun mielestäni koulukiusaaminen on nimittelyä. Meidän luokalla minua ollaan välillä nimitelty nössöksi.” (P8)

Näkisin, että kiusaaminen tai kiusaamisen kohteeksi joutumisen tunne ei aina vaadi paljoa syntyäkseen. Kuten nuorten vastauksista käy ilmi, monet kakkosluokkalaiset pitivät ja kokivat koulukiusaamista nimittelynä, joka kertoo siitä, että aina ei välttämättä tarvita kovinkaan montaa negatiivista tekoa itseään kohtaan että nuori saattaa tuntea itsensä kiusatuksi. Aineistoista nousseiden vastausten perusteella voi varmuudella sanoa, että

koulukiusaaminen mielletään kakkosluokkalaisten keskuudessa enemmän fyysiseksi kuin henkiseksi kiusaamiseksi.

7.2 ”Leikkien ulkopuolelle jättämistä ja haukkumista”

Molempien koulujen kolmannen ja neljännen luokan oppilaat ymmärsivät kakkosluokkalaisiin verrattuna koulukiusaamisen enemmän henkisenä kuin fyysisenä kiusante-kona.

Lähemäen koulun kolmannella luokalla kuudentoista oppilaan joukosta kahdeksan oppilasta ymmärsivät koulukiusaamiskäsitteen toisten haukkumisena. Myös kahdeksassa kirjoitelmassa kerrottiin heidän koulussaan kiusattavan haukkumalla. Joka toisessa vastauksessa mainittiin siis haukkumisesta joka kertoo mielestäni juuri siitä, että kakkosluokkalaisiin nähden kolmosluokkalaisten sanavarastot ovat hieman kehittyneempiä ja koulukiusaamisen tulkitseminen ja havainnointi on muuttunut selkeästi henkisen väkivallan puolelle.

”Koulukiusaaminen tarkoittaa että haukutaan tunneilla ja välkillä toisia. Meidän koulussa kiusataan just noin” (P9)

”Koulukiusaaminen tarkoittaa minun mielestäni sitä, että pojat haukkuu tyttöjä ja me haukutaan niille takas.” (T9)

Kuusi oppilasta ymmärsi koulukiusaamisen leikkien ulkopuolelle jättämisenä ja myös kuudessa vastauksessa ilmeni, että heidän koulussaan kiusataan jättämällä toisia ulos leikeistä ja peleistä. Kovin usein henkisen väkivallan käyttäjät eivät ymmärrä sanojensa seurauksia, sillä haukkumista pidetään paljon lievempänä kiusaamismuotona kuin fyysistä väkivaltaa, vaikka monesti henkisellä väkivallalla saadaan mielestäni pahinta tuhoa aikaan.

Salmivalli (1998, 12 - 13.) muistuttaa, että lapsi viettää ison osan päivästäan vertaistensa parissa koululuokassa. Omasta luokasta muodostuu lapselle tärkeä vertaisryhmä, joka vaikuttaa lapsen käyttäytymiseen ja kehitykseen. Vertaisryhmän oppilaiden jättäessä luokkalaisen leikkien tai pelien ulkopuolelle syyllistyvät he tietäen tai tietämättömyytään sortamiseen, jolla on varmasti negatiivisia vaikutuksia lapsen kehitykselle.

(Salmivalli 2003, 19.) toteaa myös, että kyseisistä negatiivisista tunteista voi olla myöhemmin vaikea päästä eroon. Myös Räsänen (2002, 268.§) mielestä koulukiusaamista kokeneet henkilöt voivat kokea henkistä pahoinvointia vielä aikuisiässäänkin. Alla oleva nuoren vastaus koulukiusaamiskokemuksen pitkäkestoisuudesta puoltaakin Salmivallin ja Räsänen näkemyksiä.

”Mun mielestä koulukiusaaminen on sitä, että jätetään joku tahallaan pelien ulkopuolelle. Mun mielestä se on väärin, koska kiusattu saattaa muistaa nämä pahat asiat vielä aikuisiälläänkin.” (P10)

Myös Kaivosoja (2002, 116.) toteaa, että alakouluiässä kaverisuhteiden merkitys korostuu lapsilla, jolloin ryhmään kuulumisen tunteet ovat erityisen tärkeitä.

Toisten jättäminen leikkien ulkopuolelle puoltaa myös Salmivallin näkemystä kiusaamistilanteen rooleista, jossa muut oppilaat joko vahvistavat kiusaamiskokemusta tai ehkäisevät sitä. Juuri tällaisia tapauksia varten pitäisi mielestäni opettajien ottaa kouluissa isompaan roolia kiusaamista ehkäisevänä puheena. Opettajien pitäisi opettaa oppilailleen, että koulukiusaamista vierestä katsovat oppilaat osallistuvat itsekin koulukiusaamiseen, jos he eivät puutu siihen. Jos nuoria opetettaisiin ja muistutettaisiin asiasta luokittain, niin uskallan väittää että nuoretkin puuttuisivat herkemmin kiusaamistapauksiin. Alla mainitussa kymmenenvuotiaan tytön katkelmassa näkyy juuri ryhmän toimiminen kiusaamiskokemusta lisäävänä tekijänä.

”Minusta koulukiusaaminen tarkoittaa sitä että välitunneilla muut ei ota leikkeihin mukaan. Esim. Tytöt ei ota hyppimään hyppynarua koska toinen on niin huono.” (T10)

Lähemäen koulun neljännen luokan kahdeksastatoista oppilaasta peräti kahdeksan oppilaan mielestä koulukiusaaminen ymmärrettiin toisten haukkumisena. Seitsemän oppilasta mielestä heidän koulussaan kiusattiin myös toisia haukkumalla.

”Koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, että haukutaan toisia ulkonäön perusteella.”
(P10)

”Minun koulussani pojat haukkuu toisia läskeiks ja tyhmiks ja sit ne haukkuu meitä tyttöjä usein rumiksi.” (T10)

Seitsemän oppilasta ymmärsi koulukiusaamisen leikkien ulkopuolelle jättämisenä ja myös seitsemässä vastauksessa sanottiin, että kiusaaminen ilmenee heidän koulussaan juuri leikkien ja pelien ulkopuolelle jättämisenä.

Rahulan pienessä maalaiskoulussa on yhdistetty kolmas- ja neljäsluokka, jossa on yhdeksäntoista oppilasta. Kyseisen luokan oppilaista peräti yhdeksän selitti koulukiusaamiskäsitettä leikkien ulkopuolelle jättämisenä.

”Koulukiusaaminen tarkoittaa sitä, ettei oteta välitunneilla peleihin tai leikkeihin mukaan kuten jalkapallon pelaamiseen.” (P10)

”Mielestäni koulukiusaaminen tarkoittaa että kun menee kysyy joltain että pääseekö mukaan niin ne vastaa ettei pääse.” (T10)

Myös yhdeksän oppilasta vastasi, että heidän koulussaan kiusataan jättämällä leikkien ulkopuolelle. Kahdeksan oppilasta ymmärsi koulukiusaamisen haukkumisena, ja haukkumista raportoitiin tapahtuvan koulussa seitsemän oppilaan vastauksessa.

”Koulukiusaaminen on toisten haukkumista huonoiksi ja paskoiksi. Koulussani kiusataan haukkumalla huonoiksi ja paskoiksi sekä silleen ettei päästetä tyttöjä tai huonoja poikia pelaa jalkapalloa.” (P10)

Tutkittuani ja analysoituani viidennen luokan oppilaiden vastaukset huomasin, että toisten haukkuminen näkyi eniten molempien koulujen vastauksissa sekä koulukiusaamiskäsitteen määrittelyssä että koulussa ilmenevänä kiusaamisena.

Rahulan koulun viidenneltä luokalta kahdentoista vastaajan joukosta kuusi oppilasta ymmärsi koulukiusaamisen haukkumisena. Joka kolmannen luokkalaisen vastauksessa sanottiin, että heidän koulussaan kiusataan haukkumalla.

”Minun mielestäni koulukiusaaminen on sitä että haukutaan toisia oppilaita. Esim. Jos saa huonon numeron kokeesta niin heti haukutaan et vähän sä oot surkee koulussa, mun mummokin on parempi kuin sä.” (P11)

”Meidän koulussa oppilaat kiusaa toisiaan eniten haukkumalla. Mä en ymmärrä minkä takia toisia pitää haukkuu rumiks kun ne pitää erilaisia vaatteita kuin toiset tai miks pojat haukkuu meitä tyttöjä läskeiksi. Siinä ei oo mitään hauskaa.” (T11)

Neljä oppilaista eli joka kolmas neljännen luokan oppilaista koki koulussaan tapahtuvaa kiusaamista leikkien ulkopuolelle jättämisenä.

Lähemäen koulun viidennen luokan kahdestakymmenestä yhdestä oppilaasta kahdeksan määritteli koulukiusaamista toisten haukkumisena ja yksitoista oppilasta kirjoitti, että heidän koulussaan kiusataan haukkumalla.

”Koulukiusaaminen tarkoittaa sitä, että ihan ilman mitään syytä jotkut aukoo päätään haukkumalla homoiks.” (P12)

”Meidän koulussa ärsytetään ja haukutaan toisia tahallaan. Tunneilla jos vastaa väärin nii pojat huutaa ja haukkuu idiootiks ja se on tosi ärsyttävää ja välillä tuntuu sille ettei tee mieli ees viitata sen takii et jos vastaa väärin niin joku haukkuu.” (T12)

Mielenkiintoinen havainto oli, että yksitoista oppilasta havaitsi koulukiusaamista koulussaan haukkumisena, mutta vain kahdeksassa kirjoitelmassa haukkuminen näkyi koulukiusaamista määriteltäessä.

Lähemäen koulun viidenneltä luokalta joka neljäs oppilas kirjoitti aineessaan koulukiusaamisen olevan heidän mielestä myös leikkien ulkopuolelle jättämistä. Neljässä kirjoitelmassa myös todettiin koulukiusaamisen näkyvän heidän koulussaan leikkien ulkopuolelle jättämisenä.

”Koulukiusaaminen tarkoittaa sitä, että jos pelataan välitunnilla jalkapalloo nii huonommille pelaajille ei syötetä palloo ikinä. Ja joskus käy niin, että huonompi pelaaja jos pyytää päästä peliin mukaan niin sille saatetaan vastata että sä oot surkee ei me sua haluta peliin mukaan.” (P12)

”Aika usein meidän koulussa näkee sitä, että porukka ei ota toisia mukaan juttuihin vaikka kuinka pyytää. Et on sellasia omia kaveriporukoita joihin ei oo helppo päästä mukaan.” (T12)

Vaikka molemmissa kouluissa koulukiusaaminen ymmärrettiin ja havaittiin leikkien ulkopuolelle jättämisenä ja haukkumisena, niin yksi iso poikkeavuus ja havainto paljastui nuorten viidesluokkalaisten teksteistä. Lähemäen koulun viidennellä luokalla joka kolmannessa vastauksessa koulukiusaaminen ymmärrettiin ja havaittiin syrjimisenä, kun taas Rahulan koulun vastauksissa syrjintää ei mainittu missään vastauksessa.

7.3 ”Koulukiusaaminen on tyhmää ja ilkeää”

Molempien koulujen 2-4 luokkalaisista oppilaista moni ymmärsi koulukiusaamisen olevan tyhmää ja ilkeää. Räsänen (1992, 88.) puhuu koulukiusaamisesta lapsen omana fyysisenä tai psyykkisenä kokemuksena. Se on mielestäni hyvin rinnastettavissa siihen, kuinka 2-4 luokkalaiset ymmärtävät koulukiusaamisen käsitteenä. Pidän yksilön subjektiivista kokemusta kaikkein tärkeimpänä asiana koulukiusaamisen ymmärtämisessä ja juuri kyseisessä Räsänen näkemyksessä korostetaan yksilön subjektiivisuutta.

Kummankaan koulun viidesluokkalaiset eivät selittäneet koulukiusaamista ilkeänä tai tyhmänä toimintana.

Rahulan koulun neljästäkymmenestä oppilaasta peräti yksitoista nuorta piti koulukiusaamista tyhmänä asiana ja neljässä vastauksessa koulukiusaaminen ymmärrettiin ilkeäksi toiminnaksi.

”Koulukiusaaminen on tyhmää.” (P8)

”Koulukiusaaminen on ilkeää.” (T8)

Rahulan koulun yhdistelmäluokan oppilaista kuusi oppilasta ymmärsi koulukiusaamisen olevan ilkeää toimintaa.

”Koulukiusaaminen on todella ilkeää käytöstä toisia kohtaan.” (T10)

Lähemäen koulun 2-4 luokkalaisten oppilaiden viidessätoista kirjoitelmassa koulukiusaamisen sanottiin olevan tyhmää ja kahdeksassa kirjoitelmassa koulukiusaamisen kuvattiin olevan ilkeää.

”Koulukiusaaminen on tyhmää ja ilkeää.” (P8)

”Minun mielestäni koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, että ollaan tahallaan ilkeitä toisille.” (T9)

Molempien koulujen kakkosluokkalaiset ymmärsivät ja kokivat koulussaan tapahtuvan kiusaamisen myös nimittelynä. Rahulan koulun yhdeksän oppilaan kakkosluokasta neljä oppilasta ymmärsi koulukiusaamisen nimittelynä ja kolmen oppilaan vastauksessa nimittely nousi myös esiin omassa koulussa tapahtuvana kiusaamismuotona.

”Mun mielestä koulukiusaaminen on sitä, että nimitellään toisia ääliöiksi ja idiooteiksi aina välillä ja joskus myös tunneilla.” (T9)

Lähemäen koulun kakkosluokalta kahdeksan oppilasta selitti koulukiusaamista vastauksissaan nimittelynä ja kuuden oppilaan mielestä koulukiusaaminen ilmenee juuri nimittelynä heidän koulussaan.

”Minun mielestäni koulukiusaaminen on nimittelyä. Meidän luokalla minua ollaan välillä nimittely nössöksi.” (P8)

7.4 ”Kiusattujen poikkeavuus”

Tutkimustuloksista nousi esiin mielenkiintoinen havainto. Sekä Rahulan koulun että Lähemäen koulun viidennen luokan kirjoitelmissa mainittiin toisten vaatteiden pilkkaamisesta tai ulkonäöstä. Ikosen & Viinikaisen (1997, 44 – 45) mukaan kiusaamisen takana on aina erilaisuutta. Erilaisuus voidaan eritellä sisäisiin ja ulkoisiin piirteisiin. Ulkoisilla piirteillä tarkoitetaan kiusatun ulkonäköä. Sisäisiä piirteitä ovat kiusatun luonne, kiinnostuksen kohteet ja niin edelleen. Myös Olweus (2002, 65 - 67) sanoo, että koulukiusaamisen syntyyn vaikuttavat ulkoavat poikkeavuudet.

Juuri nämä sisäiset ja ulkoiset piirteet näkyivätkin muutamien oppilaiden vastauksissa.

Rahulan koulun viidennen luokan aineistoissa neljässä kerrottiin heidän koulussaan kiusattavan toisten vaatteista.

”Meidän koulussa kiusataan silleen, että jätetään ulos leikeistä. Esim. Ryhmä oppilaita ei tahdo ottaa toista oppilasta mukaan koska hän pukeutuu tietyllä tavalla ja hänellä on erilaisia kiinnostuksen kohteita kuin muilla oppilailla.” (T12)

Lähemäen koulun viidennen luokan oppilaista kahdeksan kirjoitti, että he kiusaavat toisiaan ulkonäköön tai vaatteisiin liittyen.

”Meidän koulussa kiusataan sellasia tyyppjä, jotka pukeutuu nolosti. Ja sellasia outoja tyyppjä kans kiusataan.” (P12)

Toisten vaatteiden pilkkaaminen viittaa selkeästi siihen, että nuoret pilkkaavat toisiaan myös taloudellisesta eriarvoisuudesta tai poikkeavasta ulkonäöstä. Lapset saattavat kokea häpeän tunteita siitä, etteivät he pysty hankkimaan samanlaisia tavaroita ja asioita kuin muut ikätoverit. Pahimmillaan nämä asiat synnyttävät epäonnistumisen pelkoa, emotionaalista huolta ja uupumista (Harju 2008, 83; van der Hoek 2005, 34; Pugh 2009, 70.) Moni nuori ei välttämättä tajua henkistä tai psyykkistä kiusantekoa tehdessään, että he syyllistyvät itse koulukiusaamiseen. Välttämättä kiusoittelua tai henkilön mielestä hauskan kuvan jakamista internetissä ei pidetä omasta mielestä kiusaamisena, mutta juuri tuo kuvan jakaminenkin voi olla lain mukaan tuomittavaa yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä (Rikoslaki 39/1889).

Yhdessä Lähemäen koulun viidennen luokan oppilaan vastauksessa kerrottiin, että hänen koulussaan kiusataan myös kännyköiden ryhmäkeskusteluissa.

”Oon kuullut, että jos joskus joku oppilas tekee jotain tosi noloa tai tupeksii jotain niin sitä pilkataan ja sille nauretaan yhteisissä WhatsApp-keskusteluissa.” (P12)

Nykyään ei ole tavatonta että väkivalta voi ilmetä myös sähköisten viestimien kautta, joiden parissa nuoret viettävätkin aikaansa yhä entistä enemmän. Purjo (2010, 151.) mainitsee, että herkässä kehitysvaiheessa olevat nuoret saattavat jakaa itsestään yksityiskohtaisiakin tietoja internetiin, joka osaltaan edesauttaa kiusaajia käyttämään hyväkseen uhrin henkilökohtaisia aineksia. Mielestäni juuri kyseinen sähköinen viestintä ja tätä päivää leimaava digitaalisen ajan kulttuuri onkin yksi isoimmista asioista, mihin koulukiusaamista ennaltaehkäisevässä toiminnassa pitää erityisesti panostaa.

8 POHDINTAA

Tutkimukseni lopuksi on tärkeää pysähtyä pohtimaan tutkimusprosessiani. Koko tutkimukseni ajan pyrin olemaan täysin objektiivinen ja neutraali tutkimuksen eri vaiheita kohtaan. Aineistonkeruuprosessi sujui molemmissa kouluissa vaivattomasti ja saamani tutkimusaineisto oli täysin käsittelemätöntä ja aitoa. Tutkimukseni otantajoukko oli heterogeeninen ja kattava.

Tutkimusta tehdessäni en kokenut suurempia yllätyksiä koska olin suunnitellut tutkimuskysymykset huolellisesti. Tarkoilla, mutta ei liikaa ajatuksia rajaavilla tutkimuskysymyksillä ja selkeällä ohjeenannolla varmistin, että tutkimuksesta tulee reliabiliteetiltään luotettava.

Tutkimukseni tulokset vastasivat hyvin pitkälti teoriaosuuteni kanssa. Samankaltaisuuksia löytyi paljon koululaisten vastausten ja alan tunnetuimpien tutkijoiden välillä. Kouluja ja oppilaiden vastauksia verrattuani toisiinsa havainnoin, että nuoret 8-12 vuotiaat oppilaat ymmärtävät ja kokevat koulukiusaamisen erittäin samankaltaisesti riippumatta koulun maantieteellisestä sijainnista tai koulun suuruudesta.

Molemmissa kouluissa näkyi selkeästi, että mitä vanhemmaksi oppilaat tulevat, sitä enemmän koulukiusaamisen luonne muuttuu fyysisestä kiusaamisesta psyykkiseksi.

Kakkosluokkien oppilaat ymmärsivät ja havaitsivat koulussaan tapahtuvan kiusaamisen eniten tönimisenä ja lyömisenä. Tutkimukseni perusteella toisen luokan oppilaat ymmärtävät ja kokevat koulukiusaamisen erityisesti fyysisenä toimintana.

Molempien koulujen kolmannen ja neljännen luokan oppilaat ymmärsivät kakkosluokkalaisiin verrattuna koulukiusaamisen enemmän henkisenä kuin fyysisenä kiusantekona. Molemmissa kouluissa koulukiusaaminen ymmärrettiin kaikista eniten haukkumisena ja leikkien ulkopuolelle jättämisenä.

Tutkittuani ja analysoituani viidennen luokan oppilaiden vastaukset huomasin, että toisten haukkuminen näkyi eniten molempien koulujen vastauksissa sekä koulukiusaamiskäsitteen määrittelyssä että koulussa ilmenevänä kiusaamisena. Molempien koulujen viidesluokkalaisten vastauksista nousi myös esiin toisten ulkonäöstä tai vaatteista pilkkaaminen, mitä ei kummankaan koulun muiden luokkien vastauksista noussut esiin. Nostamisen arvoisena eroavaisuutena oli syrjiminä, sillä Lähemäen koulussa koulukiusaaminen ymmärrettiin joka kolmannessa vastauksessa syrjimisestä, kun taas Rahulan koulun oppilaiden vastauksissa ei mainittu syrjimisestä kertaakaan.

Tutkimustuloksia analysoidessa minut hieman yllätti se, että kukaan nuorista ei kirjoittanut vastauksiinsa että meidän koulussa ei kiusata, vaikka nimenomaan painotin että kyseinen asia pitää mainita aineessa. Tästä voi päätellä, että kiusaaminen on arkipäivää kouluissa. Vastauksissa ei myöskään tuotu esille sanatonta viestintää missään sen muodossa. Tämä kertoo mielestäni siitä, että 8-12 vuotiaat opiskelijat eivät koe ilmeitä ja erilaisia loukkaavia eleitä koulukiusaamisena.

Yhtenä tutkimusongelmistani oli maalaiskoulun ja kaupunkilaiskoulun koulukiusaamiserojen vertailu, jossa oletin pienen ja tiiviin maalaiskoulun koulukiusaamisen poikkeavan isomman kaupunkilaiskoulun koulukiusaamisesta. Tulosten samankaltaisuus yllätti minut täysin, sillä kaupunkilaiskoulun ja maalaiskoulun nuoret ymmärsivät ja kokivat kouluissaan tapahtuvaa kiusaamista hyvinkin samankaltaisesti. Molemmissa kouluissa kaksi yleisintä vastausta olivat samanlaisia toisella, kolmannella ja neljännellä luokalla. Viidesluokkalaiset ymmärsivät koulukiusaamiskäsitteen eniten toisten haukkumisena. Edellisessä kappaleessa mainitsin syrjinnästä, joka nousi ainoastaan esille Lähemäen koulun viidennen luokan vastaajilla. Voi olla, että Rahulan koululla syrjimisestä ei oltu oppitunneilla käsitelty ja Lähemällä oltiin, siihen en tutkimukseni pohjalta pysty vastaamaan, mutta joka tapauksessa mielenkiintoisena eroavaisuutena se nousi aineistoista esille.

Olin tyytyväinen nuorilta saamiini kirjoitelmiin. Vastausten pituudet vaihtelivat kahdesta lauseesta ylöspäin, ja selkeästi huomasi että toisen ja kolmannen luokan oppilaat kirjoittivat kaikista lyhimpiä vastauksia joka oli täysin oletettavaa, sillä heidän kirjoittamisen taitonsa eivät ole vielä yhtä kehittyneet kuin neljännellä ja viidennellä luokalla olevilla opiskelijoilla.

Tytöt avasivat koulukiusaamisnäkemystään enemmän suhteessa poikiin, mutta myös poikien seasta löytyi kattavia näkemyksiä koulukiusaamisesta. Tutkimukseni yllätti minut suuresti yksipuolisuudellaan, sillä sain hyvin samankaltaisia vastauksia lähes kaikilta nuorilta. Molempien koulujen ikäluokkiin verrattuina kiusaamisnäkemukset ja kokemukset olivat erittäin pitkälti samassa linjassa keskenään ja yleisimmät näkemukset olivat täysin samassa linjassa keskenään. Samankaltaiset vastaukset eivät kuitenkaan missään nimessä ollut tutkimukselleni ongelma. Päinvastoin. Tämä vain osoittaa sen, että koulun koosta tai maantieteellisestä sijainnista huolimatta samojen ikäluokkien näkemukset koulukiusaamisesta ovat hyvinkin samankaltaisia. Mielestäni sain koulukiusaamisen jaoteltua selkeästi koulukiusaamismääritelmän ymmärtämiseen ja siihen, kuinka nuoret oppilaat näkevät kouluissaan tapahtuvaa kiusaamista. Sain vastattua tutkimuskysymyksiini hyvin ja tutkimuksen punainen lanka säilyi täten hyvin aina alusta loppuun saakka.

Tutkimukseni ansiosta saimme uutta, rikastavaa ja päivitettyä tietoutta 8-12 vuotiaiden nuorten ymmärtämästä ja kokemasta koulukiusaamisesta. Mielestäni juuri nuorten hyvinvointiin ja nuorten omiin näkemyksiin perustuvia tutkimuksia tulisi jatkossa panostaa erityisen paljon. Nuorissa on tulevaisuus, ja on ehdottoman tärkeää saada nuorten äänet kuuluviin jotta osaamme jatkossa pureutua koulukiusaamisen kannalta oleellisiin asioihin.

Tästä tutkimuksesta hyötyvät kaikki aikuiset, erityisesti sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset. Eivät välttämättä niinkään tulosten tasolla, mutta ajatustasolla kyllä. Pureutamalla jatkossa entistä enemmän nuorten omiin subjektiivisiin kokemuksiin voimme tulevaisuudessa hyödyntää nuoria entistä enemmän hyvinvointitiedon tuottajina. Nuoret ovat tulevaisuutemme voimavara nyt ja aina joten on äärimmäisen tärkeää huolehtia siitä, että heidän äänensä ja tarpeensa tulevat näkyviin.

Haluan vielä lopuksi painottaa yhteisen ymmärryksen merkitystä kiusaamista ennaltaehkäisevässä toiminnassa. Jos saisimme rakennettua mallin, jossa koko koulu mukaan lukien opettajat ja henkilökunta sekä oppilaiden vanhemmat ymmärtäisivät koulukiusaamisen samalla tavalla, pääsisimme näin rakentamaan yhtenäisempää toimintakult-

tuuria. Koulukiusaamistapauksiin puuttuminen helpottuu kun ymmärretään, mitä kiusaaminen on samassa yhteisössä toimivien mielestä. Kun jokaisella kouluyhteisön arjessa toimivalla työntekijällä on samanlainen käsitys ja ymmärrys koulukiusaamisesta niin voivat he toimia koulukiusaamisen suhteen johdonmukaisella tavalla. (Macklem 2003.) Koulun henkilökunnan, oppilaiden ja vanhempien yhteinen ymmärrys koulukiusaamisesta auttaa kouluyhteisöä muodostamaan yhteisen linjan, jolloin koulukiusaamistapausten suhteen voitaisiin toimia relevantin linjavedon mukaan.

Tulevaisuudessa jatkotutkimuksena olisi tutkimustiedollisesti rikastuttavaa päästä tekemään samanlaista tutkimustyötä isommassa mittakaavassa. On mielenkiintoista ajatella, minkälaisia kirjoitelmia olisimme saaneet, jos kirjoitelmat tehtäisiin laajalti eri puolilla Suomea ja erikokoisissa kouluissa. Tämän tehtävän raameissa tällainen ei ollut mahdollista toteuttaa kokemuksellisen tiedon raameissa, mutta tulevaisuudessa tällainen tutkimus olisi mielenkiintoista jollain tapaa toteuttaa. Yleinen mielipide kiusaamisesta on kuitenkin selkeä sekä meillä aikuisilla että oppilailla: kiusaaminen on väärin, kenenkään ei tulisi kokea sitä eikä se hyödytä ketään, ei niin kiusaajaa kuin kiusattuakaan. Täytyy muistaa, että kiusaamisen kohteeksi voi joutua kuka tahansa meistä mistä syystä tahansa. Eri tekijät johtavat eri lopputuloksiin. Tärkeintä on kuitenkin löytää toimivia keinoja ennaltaehkäisyyn, jotta nuoret joutuisivat kokemaan yhä vähemmän kiusaamista.

LÄHTEET

Björk, Gunilla O. 1999. Mobbning- en fråga om makt? Lund: Studentlitteratur.

Eriksson, Björn. 2001. Mobbning- en sociologisk discussion: Sociologisk forskning 2, 8-43

Eskola, Jari, Vastamäki, Jaana 2007. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani, Valli, Raine (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PSkustannus. 25 – 43.

Hamarus, Päivi. 2008. Koulukiusaaminen. Huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki: kirjapaja

Henkinen Väkiältä. 1979. Käsitettä määrittelevä raportti ja seminaariaineisto M 11. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura

Ikonen, Oiva & Viinkainen, Heli 1997. Suvaitsevaisuus – erilaisuuteen suhtautuminen koulussa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kaivosoja, Matti 2002. Sosiaalinen kehitys. Teoksessa Pirjo Terho, Eija-Liisa Ala-Laurila, Juhani Laakso, Hillevi Krogius ja Matti Pietikäinen (toim.) Kouluterveydenhuolto. 2. painos. Helsinki: Duodecim, 114–120.

Kaltiala-Heino, Riittakerttu, Rimpelä, Matti, Rantanen, Päivi & Rimpelä, Arja 2000. Bullying at school – an indicator of adolescents at risk for mental disorders. Journal of Adolescence 23 (6), 661–674.

KiVa Koulu -hanke i.a. Hanke. Viitattu 25.8.2008. http://www.kivakoulu.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=14&Itemid=133&Itemid=133. Tuloste tekijän hallussa.

Macklem, Gayle L 2003. Bullying and teasing: Social power in children`s groups. New York: Kluwer.

Nykysuomen Tietosanakirja. 1993. Osa 3. Päätoimittaja Matti Sadeniemi. Helsinki: WSOY.

Olweus, Dan. 1992. Kiusaaminen koulussa. Alkuteos: Mobbning i skolan. Stockholm: Almqvist & Wiksell. Suom. M. Mäkelä. Helsinki: Otava.

Perusopetuslaki, 13.6.2003/477.

Perusopetuksen Opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki: Opetushallituksen työ-
turvallisuuslaki 23.8.2002/738

Pikas, Anatol. 1990. Irti kouluväkivallasta. Alkuteos: Så bekämpar vi mobbning i skolan 1987. Uppsala: AMA Dataservice. Suom. E. Pilvinen. Espoo: Weilin+Göös.

Pörhölä, Maili. 2004. Miten viestinnän tutkimus auttaa ymmärtämään koulukiusaamista? Teoksessa A. Thelin & H. Williamson (toim.)

Rikoslaki 39/1889. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#mvs>. Ei päivitystietoa. Luettu 16.11.2013.

Räsänen, Eila. 1992. Koulukiusaaminen. Teoksessa T.Arajärvi (toim.) Tasapainoinen koululainen. Helsinki: WSOY, 88-94.

Salmivalli, Christina. 1998. Not only bullies and victims. Participation in harrasmennt in school classes: Some social and personality factors. Turun yliopiston julkaisuja B 225.

Sanders, Cheryl E. 2004. What is bullying? Teoksessa C.E. Sanders & G. D. Phye (toim.) Bullying. Implications for the classroom. Amsterdam: Elsevier, 1-18.

Smith, Peter K. & Sharp, Sonia. 1995. The problem of school bullying. Teoksessa P. K. Smith & S. Sharp (toim.) School bullying: Insights and perspectives. 2. painos. London: Routledge, 1-19.

Teräsahjo, Timo & Salmivalli, Christina 2002. ”Se tavallaan halua olla yksin” – koulu-
kiusaamisen tulkintarepertuaarit ala-asteen oppilaiden puheissa. *Psykologia* 2 (81),
101–114.

LIITE 2(1).

Monisivuinen liite

LIITE 2(2).

Monisivuinen liite

LIITE 2(3).

Monisivuinen liite